

КОВАЛЬЧУК
Наталія Олександрівна
n.kovalchuk@chnu.edu.ua

ФЕДИШИН
Мая Пилипівна
solmay_f@ukr.net

ЖАВОРОНОК
Артур Віталійович
artur.zhavoronok@ukr.net

к.е.н., доцент, Чернівецький
національний університет
ім. Ю. Федьковича

к.е.н., доцент, Чернівецький
національний університет
ім. Ю. Федьковича

к.е.н., доцент, Чернівецький
національний університет
ім. Ю. Федьковича

УДК 336.663

ЛІКВІДНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

LIQUIDITY AS A CRITERION FOR OPTIMIZING THE STRUCTURE OF THE ENTERPRISE'S CURRENT ASSETS

KOVALCHUK Natalia Oleksandrivna – PhD in Economics, Associate Professor, Chernivtsi National University after Yuri Fedkovych

FEDYSHYN Maia Pylypivna – PhD in Economics, Associate Professor, Chernivtsi National University after Yuri Fedkovych

ZHAVORONOK Artur Vitaliiovich – PhD in Economics, Associate Professor, Chernivtsi National University after Yuri Fedkovych

У статті досліджується питання оптимізації структури оборотних активів підприємства. Визначено роль оборотних активів у забезпеченні функціонування підприємства. Розглянуто ліквідність як критерій оптимізації структури оборотних активів. Проаналізовано структуру активів підприємства та на цій основі проведено її оптимізацію, виходячи із забезпечення достатнього рівня ліквідності. Продемонстровано вплив ліквідності активів підприємства на показники оборотності та ефективності використання оборотних активів при заданих умовах господарювання конкретного підприємства.

* * *

В статье исследуется вопрос оптимизации структуры оборотных активов предприятия. Определена роль оборотных активов в обеспечении функционирования предприятия. Рассмотрены ликвидность как критерий оптимизации структуры оборотных активов. Проанализирована структура активов предприятия и на этой основе проведено ее оптимизацию, исходя из обеспечения достаточного уровня ликвидности. Продемонстрировано влияние ликвидности активов предприятия на показатели оборачиваемости и эффективности использования оборотных активов при заданных условиях хозяйствования конкретного предприятия.

* * *

The article investigates the optimization current assets structure of the enterprise. The assets of the company are one of the most important objects of financial management, because the condition and efficiency of their use affects the level of profitability of business activities. Undoubtedly, management decisions on current assets are characterized by a greater degree of maneuverability, which reinforces the need for increased attention to managing this type of assets.

The purpose of the article is to scientifically substantiate the theoretical and practical principles of applying the liquidity criterion in optimizing the structure of current assets of the enterprise, to determine the impact of the applied criterion on the efficiency of use of current assets and their components.

Decisions to improve the management of current assets should be based on key criteria, taking into account the state of the enterprise, the results of the financial analysis, which are the basis for making effective management decisions.

In our opinion, one of the important criteria that determines the solvency of an enterprise is liquidity. At the enterprise under study, the liquidity indicators are not within the normative values. The proposed optimal structure of current assets, determined on the basis of ensuring the normative values of liquidity indicators, has demonstrated its effectiveness. The result of the optimization was an increase in the turnover of current assets and an increase in the efficiency of their use.

Current assets forecast should become a must for financial work in every domestic enterprise. Different variants of the structure should be forecasted according to the selected criteria, based on the goals of the enterprise development and the initial conditions of its functioning.

Ключові слова: ліквідність, активи, оборотні активи, структура оборотних активів, оптимізація структури оборотних активів

Ключевые слова: ликвидность, активы, оборотные активы, структура оборотных активов, оптимизация структуры оборотных активов

Keywords: liquidity, assets, current assets, current assets structure, optimization of current assets structure

ВСТУП

Активи підприємства є одним із найважливіших об'єктів фінансового менеджменту, адже стан та ефек-

тивність їх використання впливає на рівень рентабельності господарської діяльності.

Безперечно управлінські рішення щодо оборотних активів характеризуються більшим ступенем манев-

реності, що підсилює необхідність посиленої уваги до управління даним видом активів. Про достатньо високий рівень уваги до питання дослідження оборотних активів підприємства свідчить значна кількість наукових праць, присвячених проблематиці ефективного управління мобільною частиною майна, зокрема наукові доробки Н.О. Власової, Н.М. Смольнякової, О.В. Михайлової [1], М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон [2], Ю.О. Швеця, А.В. Скворцової [3], О.Г. Кірдіної [4]. Проте достатньо вагомим серед інших завдань управління оборотними активами підприємства є оптимізація їх структури за критеріями, які становлять інтерес для конкретного підприємства в заданих умовах господарювання. На нашу думку, одним із основних виступає забезпечення належного рівня ліквідності, який визначає платоспроможність підприємства.

МЕТА СТАТТІ полягає у науковому обґрунтуванні теоретико-практичних засад застосування критерію ліквідності при оптимізації структури оборотних активів підприємства, визначенні впливу застосованого критерію на показники стану та ефективності використання оборотних активів та їх складових.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для вирішення поставлених завдань у процесі дослідження використано методи: порівняльного аналізу, причинно-наслідкових зв'язків, горизонтального та вертикального аналізу, логічної аргументації. Інформаційною основою статті стали фундаментальні положення теорії фінансів, грошового обігу і кредиту, сучасні концепції фінансового менеджменту, фінансова звітність ТОВ «Форестсервіс».

РЕЗУЛЬТАТИ

Оборотні активи є ліквідною частиною майна, тобто структура активів підприємств за рівнем ліквідності безпосередньо впливає на платоспроможність підприємств.

Прийняття рішень стосовно підвищення ефективності управління оборотними активами має базуватись на ключових критеріях з урахуванням стану підприємства, результатів фінансового аналізу, які є підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень.

На підприємстві, на прикладі якого проведено розрахунки оптимальної структури за критерієм ліквідності, існують значні проблеми пов'язані із рівнем ліквідності, він є не оптимальним (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників ліквідності ТОВ «Форестсервіс» за 2016-2018 рр.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -) звітного періоду до	
				2016 року	2017 року
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,302	0,000	0,139	-0,163	0,139
Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,101	1,179	6,047	4,946	4,869
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,575	1,600	7,848	6,273	6,249

Отже, зменшення грошових коштів у 2018 р. негативно позначилось на рівні його ліквідності, платоспроможності. У 2017 р. грошових коштів на кінець року на підприємстві не було взагалі, в результаті критичний рівень абсолютної ліквідності.

Рівень проміжної ліквідності вище нормативу протягом всього періоду, проте у 2018 р. у зв'язку із значним підвищенням частки дебіторської заборгованості рівень проміжної ліквідності дуже високий та не оптимальний.

Відповідно даний чинник значно вплинув і на рівень загальної ліквідності. З огляду на це, підприємству варто звернути увагу на кредитну політику, здійснювати її більш виважено.

Сума поточних зобов'язань підприємства становить 6203,7 тис. грн. Абсолютна ліквідність передбачає такий рівень ліквідності, при якому співвідношення між грошовими коштами та поточними зобов'язаннями встановлюється на рівні 20-30 %.

Проміжна ліквідність передбачає таке співвідношення між абсолютно та середньо ліквідними активами та поточними зобов'язаннями, яке становить 0,7-0,8. Тобто сукупність грошових коштів та дебіторської заборгованості має становити 70-80 % поточних зобов'язань.

Загальна сума оборотних активів за критерієм загальної ліквідності має становити 100-150 % поточ-

них зобов'язань.

Визначений оптимізований склад оборотних активів за нижньою межою показників ліквідності наведено у табл. 2.

Отже, з метою оптимізації рівня ліквідності, прогнозується збільшення запасів на 2521,3 тис. грн., дебіторської заборгованості на 329,9 тис. грн., грошових коштів на 1175,3 тис. грн. Таким чином, прогнозована сума оборотних активів становить 6203,7 тис. грн.

Структуру оборотних активів відображає табл. 3.

Отже, відповідно оптимальна за критерієм ліквідності структура оборотних активів за заданого прогнозного рівня поточних зобов'язань наступна: 20 % грошові кошти; 50 % – дебіторська заборгованість; 30 % – запаси.

Окрім забезпечення належного рівня ліквідності ключове завдання оборотними активами – пришвидшення їх оборотності. Тому оцінимо вплив прогнозованої структури оборотних активів на зміну показників їх обертання (табл. 4).

Отже, прогнозні показники оборотності загальної суми оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості показують позитивну зміну, оборотність оборотних активів пришвидшується, що є позитивним та сприятиме вивільненню додаткових коштів, підвищенню ефективності виробництва та реалізації продукції.

Таблиця 2

Прогнозний склад оборотних активів ТОВ «Форестсервіс» на 2019 рік, тис. грн.

Показник	Існуюча структура	Оптимальна структура	Відхилення (+,-)
Всього оборотних активів, в т.ч.	3682,4	6203,7	2521,3
– запаси	845	1861	1016
– дебіторська заборгованість	2772	3101,9	329,9
– гроші та їх еквіваленти	65,4	1240,7	1175,3

Таблиця 3

Прогнозна структура оборотних активів ТОВ «Форестсервіс» на 2019 р., %

Показник	Існуюча структура	Оптимальна структура	Відхилення (+,-)
Всього оборотних активів, в т.ч.	100,0	100,0	-
– запаси	22,9	30,0	7,1
– дебіторська заборгованість	75,3	50,0	-25,3
– гроші та їх еквіваленти	1,8	20,0	18,2

Таблиця 4

Показники оборотності оборотних активів ТОВ «Форестсервіс»

Показник	При існуючій структурі	При оптимальній структурі	Відхилення (+, -)
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,498	3,452	1,954
Коефіцієнт оборотності запасів	5,814	12,611	6,797
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,026	5,810	3,784
Коефіцієнт оборотності грошових коштів	521,813	26,128	-495,685

Варто відмітити, що такий ефект досягається лише за рахунок оптимізації структури активів, не враховуючи вплив зміни обсягів реалізації.

Єдиною складовою оборотних активів, оборотність якої уповільнилась у 2019 р., є грошові кошти, що виключно пов'язане із їх зростанням для забезпечення належного рівня платоспроможності.

Прогнозний рівень рентабельності оборотних активів відображає табл. 5.

Отже, навіть за незмінного рівня чистого прибутку підприємство зміна структури оборотних активів позитивно вплине на рівень їх рентабельності. Зросте рівень прибутковості загальної суми оборотних активів, запасів. Зменшення прибутковості грошових коштів пов'язане із підвищенням рівня платоспроможності та не є критичним.

Оскільки підвищення ефективності управління обо-

ротними активами розглядається у контексті покращення майнового стану, то спрогнозуємо на основі вихідних даних показники стану та ефективності використання загальної суми майна (табл. 6).

Отже, запропонована структура оборотних активів має позитивний вплив також на стан та ефективність використання майна, оборотність та прибутковість якого як наслідок підвищиться.

Таким чином, запропонована структура активів повністю забезпечує виконання двох важливих критеріїв оптимізації – забезпечення оптимального рівня ліквідності, а отже й платоспроможності, пришвидшення оборотності, підвищення прибутковості як оборотних активів, так і майна в цілому. Такі результати можливі навіть без збільшення виручки та прибутку.

Таблиця 5

Прогноз показників ефективності використання оборотних активів ТОВ «Форестсервіс», %

Показник	При існуючій структурі	При оптимальній структурі	Відхилення (+, -)
Рентабельність оборотних активів	7,5	17,4	9,9
Рентабельність запасів	29,2	63,4	34,2
Рентабельність грошових коштів	2623,9	131,4	-2492,5

Таблиця 6

Прогноз показників стану та ефективності використання майна ТОВ «Форестсервіс»

Показник	При існуючій структурі	При оптимальній структурі	Відхилення (+, -)
Коефіцієнт оборотності майна	1,493	1,720	0,227
Коефіцієнт завантаження майна	0,670	0,581	-0,089
Тривалість одного обороту майна, дні	241	209	-32
Рентабельність майна, %	7,5	8,6	1,1

ВИСНОВКИ

Безперечно одним із вагомих резервів вивільнення грошових коштів є прискорення оборотності оборотних активів через визначення зайвих запасів та їх ліквідації, оптимального вибору постачальників і поліпшення організації постачання; впровадження нових технологій та підвищення ефективності праці, що сприятиме скороченню виробничого циклу без зниження якості продукції, яку виробляють; раціональну організацію збуту, що, зокрема, забезпечується формуванням і реалізацією ефективної кредитної політики.

Прогноз оборотних активів має стати обов'язковим напрямом фінансової роботи на кожному вітчизняному підприємстві. Прогнозувати слід різні варіанти структури за обраними критеріями. Нами запропоновано як основу оптимізації критерій ліквідності, застосування якого на прикладі досліджуваного підприємства матиме позитивні наслідки у вигляді достатнього рівня ліквідності (платоспроможності), підвищення оборотності та прибутковості.

Список використаних джерел

1. Власова Н.О., Смольнякова Н.М., Михайлова О.В.

Принципи та основні етапи оптимізації в системі управління оборотними активами на підприємствах роздрібної торгівлі. Бізнес Інформ. 2013. № 6. С. 202-208.

2. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. *Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 302 с*

3. Швець Ю.О. Скворцова А.В. *Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. № 13. С. 127-130.*

4. Кірдіна О.Г. *Управління оборотними активами підприємств. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 43. С. 133-137*

References

1. Vlasova N.O. Smolniakova N.M. Mykhailova O.V. *Principles and main stages of optimization in the system of management of circulating assets at the enterprises of retail trade. Business Inform. 2013. № 6. pp. 202-208. (in Ukrainian).*

2. Luchko M.R. Zhukevych S.M. Farion A.I. *Financial analysis: tutorial: TNEU, 2016. 302 pp. (in Ukrainian).*

3. Shvets Yu.O. Skvortsova A.V. *Management of current assets of enterprises. Scientific Bulletin of the International Humanities University. 2015. № 13. pp. 127-130. (in Ukrainian).*

4. Kirdina O.H. *Management of current assets of enterprises. Bulletin of Economics of Transport and Industry. 2013. № 43. pp. 133-137. (in Ukrainian).*